

Haastateltavana

Jorma Piha

lastenpsykiatrian erikoislääkäri, LKT, lastenpsykiatrian professori (emeritus), lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä perhepsykoterapian dosentti

Mikä oli ensikosketuksesi perhe- tai paripsykoterapiaan ja mitä siitä seurasi?

Erikoistuin lastenpsykiatria Turun yliopistossa vuodesta 1972 alkaen. Erikoistuminen tapahtui yksilökeskeisessä psykoanalyttisessä viitekehyksessä, mutta koulutukseni aikana osallistuin myös yliopiston psykiatrian klinikan viikkoseminaareihin, joissa käsiteltiin perhepsykoterapian teoriaa ja kliinistä käytäntöä.

Psykiatrian professorina oli Yrjö Alanen, joka oli USA:ssa viettämässä aikaa tutustunut perheterapiaan. Suomeen palattuaan hän alkoi kehittää sekä perheterapian teoriaa että kliinistä käytäntöä, mikä oli Suomessa jotain todella uutta. Psykiatrian klinikan viikkoseminaareissa 1970-luvun alkupuolella siis sain ensikosketuksen perheterapeuttiseen ajattelutapaan, jota oli mahdollisuus kehitellä yhdessä Jukka Aaltosen ja Ilpo Lahden kanssa sosiaalipsykiatrisen tutkimushankkeemme yhteydessä. Lastenpsykiatrian poliklinikalla pidin – hyvin jännittyneenä – ensimmäisen, tietoisesti suunnitellun perheterapiaistunnon vuonna 1975. Perhekeskeinen lähestymistapa oli uutta ja kiinnostavaa ja siitä muodostui minulle keskeinen lastenpsykiatrinen ajattelu- ja työtapani ajaksi.

Mikä oli urasi alussa pääasiallinen perhe- tai paripsykoterapian viitekehysesesi ja mitä ajattelet siitä nyt?

Osallistuin Suomen Mielenterveysseuran (nykyinen Mieli ry.) järjestämään ensimmäiseen erityistason perhepsykoterapiakoulutukseen vuosina 1979–1981 ja ensimmäiseen vaativan erityistason koulutukseen vuosina 1987–1988. Näissä koulutuksissa käytetyt viitekehykset olivat erityistason koulutuksessa Helm Stierlinin kehittämä perheen sisäiseen vuorovaikutukseen sovellettu psykoanalyttinen käsitteistö ja Salvador Minuchinin strukturaa-

linen perheterapia ja kouluttajakoulutuksessa edellisten lisäksi Mara Selvini-Palazzolin johtaman niin sanotun Milanon työryhmän kehittämä systeeminen perhepsykoterapia.

Kaikki kolme viitekehystä ovat edelleen käyttökelpoisia, kun pyritään ymmärtämään perheen vuorovaikutuksellista tilannetta. Minulle nämä viitekehykset ovat ennen kaikkea teoreettisia apuvälineitä perheen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Käsitteet 'ymmärtämisen teoria' ja 'hoitamisen tekniikka' tulee erottaa toisistaan. Tämän eron tekeminen on tärkeätä, koska helposti päädytään ajattelemaan, että 'ymmärtämisen teoria' yksiselitteisesti määrittelee myös käytetyn hoitamisen tekniikan ja näinhän ei ole. Esimerkiksi jokaisella Milanon työryhmän neljällä jäsenellä oli psykoanalyttinen koulutus ja he korostivat käyttävänsä psykoanalyttista osaamistaan systeemisten interventioiden tekemisessä.

Vuonna 1988 minulla oli mahdollisuus osallistua Roomassa Maurizio Andolfin kolmen viikon perheterapiakoulutukseen. Andolfi on koulutukseltaan lastenpsykiatri ja hän on opiskellut perheterapiaa USA:ssa useiden perheterapian pioneerien kuten Nathan Ackermanin, Salvador Minuchinin, Murray Bowenin ja Carl Whitakerin kanssa.

Perhetilanteen ymmärtämisessä Andolfi pitää sukupolvien välistä näkökulmaa (intergenerational approach) keskeisen tärkeänä. Hänen työskentelytapansa erosi selvästi siitä mihin olin Suomessa tottunut. Hän liittyy perheeseen hyvin aktiivisesti ja läheisesti ja oli erittäin taitava työskentelemään lasten kanssa. Perhetilanteiden, myös vaikeiden perheongelmien lähestymistä ja työstämistä, leimaa leikkisyys (playfullness), mikä oli uudenlainen tapa työskennellä perheiden kanssa. Koulutus ja pitkäaikainen kontakti Andolfiin vaikutti omaan ajatteluuni ja ennen kaikkea käytännön kliiniseen toimintaan. Nämä vaikutukset ilmenivät aloitteellisena ja aktiivisena työskentelynä sekä pyrkimyksenä ottaa lapset perheterapiaistunnoissa täysipainoisesti mukaan heti alusta alkaen.

Millaisena näet perhe- ja paripsykoterapian tulevaisuuden ja mitä sen tulevaisuudelta toivoisit?

Pidän perhepsykoterapiaa tärkeänä psykososiaalisena hoitomenetelmänä, jolla pitäisi olla olennainen paikka sekä perustason interventioissa että erikoissairaanhoidossa. Erityisen tärkeää perhepsykoterapia on silloin, kun työskennellään lasten ja nuorten kanssa. Perheiden huonovointisuuteen sekä lasten ja nuorten syrjäytymiseen ja mielenterveyshäiriöihin on julkisessa keskustelussa toistuvasti vaadittu apua ja korjaavia toimenpiteitä. En kuitenkaan ole huomannut, että perhepsykoterapiaa olisi tarjottu tilanteen korjaamiseen. Nähdäkseni tarjotut toimet tuntuvat liittyvän ensisijaisesti ennaltaehkäiseviin toimiin mikä tietenkin on tarpeellista, mutta ne eivät ole avuksi tämänhetkissä akuuteissa ongelmissa. Maassamme on paljon koulutettuja perhepsykoterapeutteja, joiden osaamista ja taitoa ei ole hyödynnetty. Voisikohan Perhe- ja pariterapiayhdistys tuoda tätä näkökulmaa esille julkisuudessa?

Millaisia terveisiä haluat lähettää juuri valmistuneelle perhe- ja paripsykoterapeutille, perhe- ja paripsykoterapiakoulutuksessa opiskelevalle tai koulutusta harkitsevalle?

Edellisen kysymyksen vastaus sisältää myös viestini vastavalmistuneille ja koulutuksessa oleville, sekä tietysti myös koulutusta harkitseville. Lisäksi voin omasta kokemuksestani todeta, että työskentely perheiden kanssa on tavattoman mielenkiintoista ja antoisaa, koska se mahdollistaa perheenjäsenten elämäнкаarien yllätyksellisyyden ja monipuolisuuden näkemisen. Itse työskentelin perheiden kanssa noin puoli vuosisataa ja yhä uudelleen kuulin uudenlaisia perheiden elämäntarinoita, vaikka olin kuvitellut jotakuinkin kaiken mahdollisen jo kuulleen.

Haluaisitko lopuksi vielä lisätä tähän joitakin ajatuksiasi, jotakin sellaista, mitä emme ymmärtäneet perhe- ja paripsykoterapiaan liittyen kysyä:

Perhe- ja paripsykoterapeutin on tärkeätä ja välttämätöntä tuntee ihmisen yksilöllisen psykososiaalisen kehityksen vaiheet ja kaari. Perheitten kanssa ei työskennellä *per se* perheen takia, vaan tavoitteena on, että perheyhteisö voisi tarjota sen kaikille jäsenille suotuisan, yksilöllistä kehitystä edistävän ja tukevan kehitysympäristön.

Photo by Mike Scheid on Unsplash